

Notat om Vismandsrapporten

MAJ 2009

TIL FINANSUDVALGET OG DET POLITISK-ØKONOMISKE UDVALG

2009

1. Indledning.

Til brug for Finansudvalget og Det Politisk-Økonomiske udvalgs møde med Vismændene, tirsdag den 2. juni 2009 om Vismandsrapporten, er udarbejdet et notat, der kort gennemgår rapporten.

Vismandsrapporten gennemgår to vigtige hovedemner:

- I. Konjunkturudvikling frem til 2011 og den aktuelle økonomiske politik.
- II. Danmark og Euroen med en vurdering af fordele og ulemper ved en eventuel tilslutning til Euroen.

Notatet gennemgår kort de to hovedemner. Endvidere er udarbejdet et bilag, der sammenligner de vigtigste nøgletal fra Vismandsrapporten og regeringens Økonomiske Redegørelse (maj 2009).

I. Konjunkturvurdering frem til 2011 samt den aktuelle økonomiske politik.

1. Konjunkturvurdering frem til 2011.

Tabel 1 nedenfor viser Vismandsrapportens **hovedtal** for dansk økonomi.

Tabel 1. Hovedtal for dansk økonomi.

	2008	2009	2010	2011
(1) BNP-vækst (%)	-1,1	-2,9	0,1	1,1
(2) Ledighed (1000 pers.) (% af arbejdsstyrken)	52 (1,8 %)	99 (3,4 %)	141 (4,9 %)	163 (5,7 %)
(3) Offentlig saldo (mia. kr.) (% af BNP)	63 (3,6 %)	-21 (-1,2 %)	-51 (-2,5 %)	-40 (-2,2 %)
(4) Offentlig bruttogæld (mia. kr.) (% af BNP)	571 (32,8 %)	592 (34,5 %)	642 (36,8 %)	683 (38,1 %)
(5) Betalingsbalance (mia. kr.)	35	28	25	24
(6) Eksport (%)	2,2	-7,7	0,7	3,5
(7) Privat forbrug (%)	-0,1	-2,4	1,3	0,4
(8) Offentligt forbrug (%)	1,1	1,3	1,0	1,0
(9) Stigning i løn (%)	4,2	3,2	2,4	2,1
(10) Inflation (%)	3,1	1,2	1,7	1,9
(11) Boliginvesteringer (%)	-9,8	-9,9	-6,0	-0,3
(12) Kontantpris på boliger (%)	-3,2	-10,2	-8,9	0,1

Kilde: Vismandsrapporten (maj 2009)

BNP-væksten falder med næsten 3 procent i år, og det er det største økonomiske fald i den økonomiske aktivitet siden 1950'erne, skriver Vismændene. I forhold til Vismændenes novemberrapport (2008), hvor væksts-kønnet var et fald på 0,5 procent, er der altså tale om en seksdobling af vækstoffaldet.

Det økonomiske tilbageslag er altså hårdere – og hurtigere – end forventet. Det er tilbagegangen i den globale økonomi med direkte fald i dansk eksport, der smitter af på Danmark. **Eksporten** falder med ca. 8 pct. i 2009.

Faldet i **BNP-væksten** i 2009 for **EU-27** er beregnet til ca. 4 procent, så Danmark er noget mindre ramt end resten af EU.

Fra **2010** og **2011** regner Vismændene med, at Danmark er tilbage på sporet med små positive vækstrater.

Ledigheden er som ventet kraftigt på vej op, og ventes at toppe i 2011 med ca. 165.000 ledige, svarende til små 6 procent af arbejdsstyrken. Også her er der tale om en meget væsentlig opvurdering på ca. 30.000 ledige i forhold til november 2008-rapporten.

Saldoen på de **offentlige finanser** forværres drastisk i 2009 og 2010. Fra et overskud på 63 mia. kr. i 2008, går saldoen som følge af konjunkturudviklingen i underskud med 21 mia. kr. i 2009 og 51 mia. kr. i 2010. I 2011 er underskuddet på 40 mia. kr. Altså en forværring på ca. 115 mia. kr. fra 2008 til 2010, ifølge Vismændene. Det er primært de automatiske stabilisatorer, der forværrer de offentlige finanser.

Samlet bidrager den negative og lave vækst i 2008-2010 isoleret set til en automatisk **finanspolitisk lempelse** på omkring 100 mia. kr. over perioden. I det omfang den lempelige finanspolitik ikke imødegås ved fremtidige stramninger, er der således udsigt til, at den finanspolitiske holdbarhed kommer yderligere under pres, siger vismændene.

Det stigende offentlige underskud medfører tillige en stigning i den **offentlige bruttogæld**, der i 2010 og 2011 når op på ca. 37,5 pct. af BNP, efter at have været nede på ca. 26 pct. af BNP i 2007.

Betalingsbalancen ser ud dog til at klare sig fint. Der ventes kun et svagt fald i overskuddet i forhold til 2008. Ganske vist, svækkes eksporten kraftigt, men det modsvares af et stort fald i den indenlandske efterspørgsel og dermed i importen.

Det **private forbrug** begyndte allerede at falde i 2008 trods skattelettelser og store lønstigninger. Men stigende inflation, faldende boligpriser og **faldende forbrugstilbøjelighed** trak det private forbrug nedad. For **2009**, som helhed forventes et samlet **fald** i forbruget på 2,5 pct., primært som følge af fald i forbrugskvoten (faldende forbrugstilbøjelighed), der igen er påvirket af faldende formuekvoter (faldende huspriser).

Men vismændene regner med, at der i **2. halvår** af 2009 kommer et løft i forbruget primært som følge af udbetalingerne fra SP, hvor det antages at 8 mia. kr. af SP-midlerne kommer ud i forbruget.

I **2010** løftes det private forbrug yderligere af **indkomstskattelettelserne**, som kun i begrænset omfang finansieres på kort sigt. Der regnes således med vækst i privatforbruget på 1,3 pct. i 2010. I mangel af nye impulser stiger privatforbruget dog kun med 0,4 pct. i 2011.

Det **offentlige forbrug** anslås til at stige med 1,3 pct. i 2009, hvilket svarer nogenlunde til stigningen i de to foregående år.

Stigningen i **lønninger** vil bremse op i 2010 og 2010 og havne på ca. 2 pct. efter de meget store stigninger i 2007 og 2008 på ca. 4,0 pct. Det er en naturlig følge af faldet i efterspørgslen efter arbejdskraft foranlediget af konjunkturedgangen. Sammen med faldet i råvarepriserne vil de mindre lønstigninger give mindre **inflation**.

Faldet i **boliginvesteringerne** er meget markant. I både 2008 og 2009 er faldet på ca. 10 pct. og i 2010 regnes med et yderligere fald på 6 pct. Boliginvesteringerne er meget rente- og konjunkturfølsomme. Vismændene

regner desuden med et meget kraftigt fald i **kontantprisen på boliger** med 10 pct. i 2009 og 9 pct. i 2010. Først i 2011 stopper prisfaldet på boliger, ifølge Vismændene.

2. Aktuel økonomisk politik

Udover at gennemgå udviklingen i dansk økonomi, giver Vismændene også en vurdering af den aktuelle økonomiske politik og herunder arbejdsmarkedspolitikken og jobcenterreformen.

Samlet vurderer Vismændene, at **finanspolitikken for 2009 er passende**, og det vurderes ikke at være hensigtsmæssigt at lempe yderligere i år. SP-midlernes frigivelse antages at øge væksten med ca. ¼ pct. i 2009.

De finanspolitiske lempelser, der gennemføres i 2009 og 2010, reducerer ledigheden med ca. 40.000 personer i 2011 i forhold til en situation med neutral finanspolitik. For 2009 alene er effekten af finanspolitikken anslået til at reducere ledigheden med ca. 15.000 personer.

a) Investeringsaktiviteten bør hæves i 2010 og 2011

Vismændene vurderer, at produktionen i 2010 og 2011 vil ligge 3,5-4 pct. under det "normale" niveau. **Det vurderes derfor, at der er et såkaldt stabiliseringspolitisk behov for yderligere finanspolitiske bidrag til væksten med ca. 1 pct. -point.**

De allerede vedtagne finanspolitiske lempelser i 2010 (dvs. skattereformen), består primært af tiltag, der hæver den disponible indkomst. Vismændene anbefaler derfor nu, at man øger efterspørgslen mere målrettet f.eks. ved en fremrykning af offentlige istandsættelses-, anlægs- og investeringsarbejder eller tilskud til private investeringer (herunder eventuelt til miljøinvesteringer, der nedbringer CO₂-emmissioner).

Vismændene foreslår en offentlig investeringspakke på ca. 15 mia. kr. til dette formål.

Der bør også overvejes at tilføre ekstra ressourcer til **beskæftigelses- og aktiveringssystemet** for at modvirke presset på den strukturelle ledighed, siger Vismændene.

Vismændene tilføjer dog, at det er urealistisk at forestille sig, at man gennem en meget aktivistisk finanspolitik kan forhindre en markant stigning i ledigheden. Vismændene lægger derfor op til, at der føres en behersket, men ekspansiv stabiliseringspolitik, som lægger en dæmper på den stigende ledighed. Der er dog omkostninger forbundet med at stabilisere økonomien, og anbefalingerne skal ses i lyset af, at regningen eller merudgifterne skal betales på et senere tidspunkt.

b) Jobcenterreformen

Vismændene har også en kort analyse af **jobcenterreformen**, som man gennemgående er noget kritisk overfor, når kommunerne ifølge planerne overtager den statslige del af de fælles statslige og kommunale jobcentre. **Kort fortalt er vismændene i tvivl om kommunerne kan løfte opgaverne på aktiverings- og beskæftigelsesområdet.**

Det hidtidige beskæftigelsessystem har leveret gode resultater, og med den nye struktur skiftes der til et system, hvor effekten ikke kendes. Der var lagt op til, at den nye struktur, som blev indført i forbindelse med kommunalreformen med

bl.a. pilotjobcentre, skulle evalueres ved udgangen af 2010. **Det anbefales**, at en evt. beslutning om kommunernes overtagelse af beskæftigelsesindsatsen **udskydes**, indtil det er dokumenteret, at de kommunalt ledende **pilotjobcentre** leverer en mindst lige så effektiv beskæftigelsesindsats over for de forsikrede ledige som det gamle AF-system.

Samtidig anbefales det, at der iværksættes en mere grundig undersøgelse af, hvordan en hensigtsmæssig finansieringsmodel kan indrettes, herunder om et statsligt enstrengt system er at foretrække. Arbejdsmarkedspolitikken er i løbet af de seneste ti år i stigende grad blevet vurderet og udviklet på baggrund af solid empirisk viden. Den foreslåede reform er et brud med denne praksis, siger Vismændene.

c. Skattereformen og finanspolitisk holdbarhed

Skattereformen sænker skatten på arbejdsindkomst fra 2010. I 2010 indebærer skattereformen finanspolitiske lempelser for godt 12,5 mia. kr. (jf. tabel 2). Reformen er således underfinansieret på kort sigt, men på længere sigt sikrer højere energifgifter, afskaffelse og reduktion af en række fradrag, salg af CO₂-kvoter samt en række andre elementer, at skattereformen er finansieret. Vedrørende finansieringen ses der i prognoseperioden bort fra dynamiske effekter.

Finansministeriet vurderer, ifølge Vismandsrapporten, at skattereformen på sigt øger arbejdsudbuddet så de offentlige finanser på langt sigt forbedres med 5,5 mia. kr.

Tabel 2. Oversigt over skattereformens hovedelementer.

	2010	2011	2015
	----- Mia. kr -----		
Indkomstskattelettelser mv.	22,2	23,6	21,5
Øget folkepension	0,9	0,9	0,9
Energifgifter mv. (forbrug og erhverv)	-6,6	-8,8	-9,9
Erhvervslivet i øvrigt	-3,5	-5	-9,9
heraf særordninger mv.	-2,3	-3,7	-4,7
CO ₂ -kvoter	0,0	0,0	-3,7
mindre skatteplanlægning mv.	-1,2	-1,3	-1,5
Andre finansieringstiltag	-0,3	-0,4	-1,6
I alt (umiddelbart provenutab)	12,7	10,5	1,2

Anm.: Provenuet er opgjort i 2009-priser

Kilde: Lovforslag L 195 fra folketingsåret 2008-09 Vismandsrapporten (maj 2009) side 114

Vismændene er dog noget forbeholdene overfor den **finanspolitiske holdbarhed** i forhold til **2015-planen**, hvor der stadig er en finanspolitisk manko på 14 mia. kr. Selvom skattereformen giver 5,5 mia. kr. med **dynamiske effekter**, mangler der stadig ca. 10 mia. kr. i forhold til 2015-planen.

Den aktuelle konjunkturpolitiske situation, har dog yderligere forværret den offentlige saldo med efterfølgende forøgelse af den offentlige gæld.

Der er således ifølge Vismændene, al mulig grund til at understrege, at de finanspolitiske lempelser, der gennemføres nu, skal være midlertidige. **Øgede offentlige udgifter nu, må således modsvares af lavere udgifter senere hen.**

II Danmark og Euroen

Vismændene anfører indledningsvist, at Danmarks fastkurspolitik har fungeret godt, og været stærkt medvirkende til, at fastholde et lavt og stabilt inflationsniveau. Den stabile valutakurs har gavnet samhandlen med Euroland, hvor halvdelen af dansk eksport afsættes.

Det faste kursforhold kan imidlertid videreføres enten ved fortsat at bevare kronen ligesom i dag (fastkurspolitik) eller ved, at Danmark indfører euroen.

Spørgsmålet spiller en stor rolle i den offentlige debat herhjemme. Vismændene vurderer, at valget i højere grad er et spørgsmål om politiske overvejelser end om snævert økonomiske aspekter. Men en tilslutning til euroen vil forandre vore fremtidige økonomiske vilkår. Derfor har vismændene udarbejdet en ny analyse.

Nedenfor skal resultatet af analysen kort og **skematisk** refereres.

Vismændene analyser følgende nedenstående 11 punkter og ud fra vismændenes analyse af de enkelte punkter, kan følgende fordele og ulemper konstateres (**tabel 3**) ved en tilslutning til euroen, som alternativ til en fortsat fast dansk valutakurspolitik.

Tabel 3. Oversigt over fordele og ulemper ved tilslutning til euroen

	Fordele	Ulemper
(1) Sparede transaktionsomkostninger	√	
(2) Engangsomkostninger ved euro-omstilling		√
(3) Engangsprisstigninger ved euro-overgang		√
(4) Større møntningsgevinst	√	
(5) Større udenrigshandel	√	
(6) Ændret rentespænd, investerings- og opsparingsadfærd 1)	uklart	uklart
(7) Større indenlandsk konkurrence	√	
(8) Ændrede rammer for finanspolitikken	√	
(9) Danmark indgår i ECB's beslutninger	√	
(10) Sikring af fastkursgevinsten	√	
(11) Bortfald af optionsværdien ved at bevare en selvstændig valuta		(√)

Kilde: Vismandsrapporten (maj 2009), side 14 og side 305. Fordelingen på fordele og ulemper er egen opstilling og vurdering ud fra teksten i Vismandsrapporten.

¹⁾ *Note: Vismændene anfører, at der er en uklar nettoeffekt på rentespænd, investeringer og opsparing, men en entydig velfærdsgevinst ved fjernelsen af valutarisiko.*

Det fremgår af ovenstående skematisk opstilling, at der ifølge Vismændenes analyse, er en række fordele og ulemper ved overgang til indførelsen af euro i Danmark.

Samlet vurderer Vismændene derfor, at de økonomiske konsekvenser for Danmark ved at erstatte kronen med euroen er små, men at det er sandsynligt, at der er en beskedent økonomisk nettogevinst ved at tilslutte sig ØMU'en. Spørgsmålet om et fuldt dansk medlemskab af ØMU'en bør derfor i højere grad afgøres ud fra **politiske overvejelser** om hvilken rolle Danmark bør spille i det fremtidige europæiske samarbejde, end ud fra snævert økonomiske overvejelser.

Niels Hoffmeyer/Mette Bjerrum Koch

Bilag 1

Sammenligning af vigtige nøgletal fra Vismandsrapporten (maj 2009) og Finansministeriets Økonomiske Redegørelse (maj 2009).

I **tabel 4** nedenfor er foretaget en sammenligning af en række vigtige nøgletal i de to redegørelser.

Tabel 4. Sammenligning af vigtige nøgletal.

	2009		2010		2011	
	Vismænd	Regering	Vismænd	Regering	Vismænd	Regering
(1) BNP-vækst	-2,9%	-2,5%	0,1%	1%	-1,1%	-
(2) Ledighed (1000 pers.)	99 (3,4 %)	105 (3,6%)	141 (4,9 %)	145 (5%)	163 (5,7 %)	-
(3) Offentlig saldo (mia. kr.)	-21 (-1,2 %)	-22,5 (1,3%)	-51 (-2,5 %)	-60,1 (-3,3%)	-40 (-2,2 %)	-
(4) Betalingsbalance (mia. kr.)	28	20	25	15	24	-
(5) Privat forbrug	-2,4%	-1,3 %	1,3%	2,5%	0,40%	-
(6) Kontantpris på boliger	-10,2%	-7%	-8,9%	0,0%	0,1%	-

Kilde: Vismandsrapporten (maj 2009) og Finansministeriets Økonomiske Redegørelse (maj 2009).

Det ses, at for væksten i **BNP** er Vismænd og regering stort set enige i 2009 med en vækst på omkring 2,5 pct. Men i 2010 forudser Vismændene kun en vækst på 0,1 pct., hvor regeringen er helt oppe på 1,0 pct.

For så vidt angår **ledigheden** er der stort set enighed om udviklingen. Begge har ledighedstal omkring 100.000 i 2009, stigende til ca. 140-145.000 i 2010.

Saldoen på de **offentlige finanser** er – usikkerheden taget i betragtning – også nogenlunde det samme. I 2009 regnes med et underskud på ca. 20 mia. kr. stigende til ca. 50-60 mia. kr. i 2010.

Betalingsbalancetallene er også nogenlunde ens. Der regnes med overskud i 2009 og 2010 af størrelsesordenen 15-30 mia. kr.

Det **private forbrug** vurderes derimod noget forskelligt. Vismændene regner med en stigning på ca. 2,5 pct. og 1,5 pct. i henholdsvis 2009 og 2010. Regeringens tal er lige "omvendte" med ca. 1,5 pct. i 2009 og 2,5 pct. i 2010.

Udviklingen i **kontantprisen** på boliger er også forskellig, idet Vismændene regner med et langt større fald i kontantpriserne end regeringen. Vismændene regner således med et fald på ca. 10 pct. i hvert af årene 2009 og 2010. Regeringen regner kun med et fald på 7 pct. i 2009. hvorefter priserne forventes at stagnere.